

Handläggare
Kommunstyrelseförvaltningen
Johanna Östhem
Enhetschef
08-578 293 73
johanna.osthem@tyreso.se

Handlingstyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2020-11-30

Sida
1 (7)
Diarienummer
2020/KS 0147 001

Mottagare
Hållbarhetsutskottet

Svar på motion - lös problemen med återvinningsstationerna, håll Tyresö rent

Kommunstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Kommundirektör

Sara Kopparberg
Chef samhällsbyggnadskontoret

Sammanfattning

Anna Steele, Ulrica Riis-Pedersen och Johanna Björkstén ifrån Centerpartiet i Tyresö lämnade i februari 2020 in en motion om att;

- skötseln av återvinningsstationerna fungerar dåligt,
- kretsloppscentralen i Petterboda behöver utökas,
- skyltar bör sättas upp överallt i områden där människor rör sig i friluftslivet och där man håller på med fritidsaktiviteter.

I motionen föreslås:

1. Att kommunen ser över avtalet av skötseln av återvinningsstationerna och antingen gör en ny bättre upphandling eller tar över skötseln själva.
2. Att kommunen börjar sätta upp skyltar runt om i kommunen med texten ”Håll Tyresö rent!”.

Motionen har remitterats till hållbarhetsutskottet för förslag till beslut. Svar på motionen ska beredas i kommunstyrelsen och beslutas i kommunfullmäktige.

Ärendet bedöms inte beröra barn varför någon prövning av barnets bästa inte har genomförts.

Kommunstyrelseförvaltningen framhåller i nedan underlag att:

- Insamling av förpackningar är reglerat i förordningar om producentansvar för förpackningar och returpapper. Förpacknings- och

Tidningsinsamlingen AB (FTI AB), som är verksamhetsutövare, ansvarar även för städningen kring återvinningsstationerna.

- Kommuner har att alltid förhålla sig till legalitetsprincipen vilken innebär att kommunens engagemang/åtgärder måste ha stöd i rättsordningen. Vare sig nämnda förordningar, miljöbalken eller avfallsförordningen ger kommunen rättsligt stöd att överta uppdraget att samla in detta material. Eftersom bestämmelserna dessutom reglerar vem som ska ansvara för denna verksamhet, det vill säga producenterna, så kan kommunen inte med stöd av den allmänna kommunala kompetensen i kommunallagen åberopa en rätt att samla in förpackningsavfall eller returpapper utan uppdrag från någon som har ett tillståndspliktigt insamlingssystem.
- Kostnaderna för insamlingen av förpackningar och returpapper ska enligt förordningarna bäras av producenterna till fullo. Vare sig enskilda eller kommunen ska belastas med kostnader för detta. Eftersom kommunens möjligheter för engagemang i framtiden förmodas bestå av uppdragsavtal måste kommunen se till att de får full kostnadstäckning för sina åtaganden eftersom det annars skulle vara fråga om ett otillåtet nyttjande av kommunala skattemedel genom ett otillåtet stöd till den som driver insamlingssystemet.
- Någon möjlighet för kommunen att täcka sina kostnader genom avgifter till avfallskollektivet finns inte heller enligt miljölagstiftningen och skulle dessutom stå i strid med den uttalade ambitionen att producenterna ska ha det fulla kostnadsansvaret.
- Skötseln av återvinningsstationerna (ÅVS) i Tyresö fungerar förhållandevis bra men inte helt tillfredställande. Förpacknings och Tidningsinsamlingen AB (FTI AB), som är verksamhetsutövare, ansvarar för städningen kring återvinningsstationerna. När arbetet med TIS (tillståndspliktigt insamlingssystem) kommit längre (från och med 2023) kan det finnas anledning att se över hur samverkan mellan kommunen och insamlare av producentmaterial ska bedrivas.
- Regeringen har för avsikt att skärpa kraven på ett ”lämpligt insamlings-system” till att, istället för att baseras på återvinningsstationer, i huvudsak baseras på fastighetsnära insamling. Detta innebär att FTI måste säkerställa att fastighetsägarna erhåller FNI (fastighetsnära insamling) kostnadsfritt och att detta erbjudande omfattar samtliga bostadsfastigheter med start 2023. Vid en utbyggnad av FNI förväntas antalet återvinningsstationer minska.
- Under 2018 inleddes en förstudie för utbyggnad av kretsloppscentralen i Petterboda. Under sommaren 2020 genomfördes geotekniska undersökningar av nuvarande markområde som ska ligga till grund för en kostnadsbedömning av utbyggnaden. Utbyggnaden är nödvändig för att förbättra trafikflödet inne på anläggningen, att öka kapaciteten samt att ta emot fler fraktioner separat för att uppfylla EU:s avfallslagstiftning.
- Studier kring nedskräpning visar att det främst är om soptunnor saknas, är för långt borta eller är överfulla som risken för nedskräpning ökar. I Tyresö kommuns förslag till uppdaterad avfallsplan finns mål uppsatta kring nedskräpning. Föreslagna metoder för att motverka nedskräpning är enligt kommande avfallsplan: *Förbättra förutsättningarna för minskad*

nedskräpning i kommunen, genom exempelvis fler offentliga papperskorgar. Införa källsortering på lämpliga offentliga platser. Se över behovet av förbättrad avfallsbaktering vid kommunens badplatser för att minimera risken för att marint skräp uppstår.

- Inom kort kommer parkenheten att sätta klotterskyddsfolie på ett antal utsatta papperskorgar, där möjlighet kommer finnas att välja design och budskap på skyddsfolien.

Beskrivning av ärendet

Anna Steele, Ulrica Riis-Pedersen och Johanna Björkstén från Centerpartiet i Tyresö lämnade i februari 2020 in en motion om att;

- skötseln av återvinningsstationerna fungerar dåligt,
- kretsloppscentralen i Petterboda behöver utökas,
- skyltar bör sättas upp överallt i områden där människor rör sig i friluftslivet och där man håller på med fritidsaktiviteter.

I motionen föreslås:

1. Att Kommunen ser över avtalet av skötseln av återvinningsstationerna och antingen gör en ny bättre upphandling eller tar över skötseln själv.
2. Att kommunen börjar sätta upp skyltar runt om i kommunen med texten Håll Tyresö rent!

Underlag från kommunstyrelseförvaltningen

Bakgrund producentansvar

Inom de branscher där producentansvar råder, krävs returinsamlingssystem (återvinning) som bekostas av branschen själva. I Sverige finns sedan 90-talet ett lagstadgat producentansvar. Från 1 januari 2023 gäller förändringar i förordningarna om insamling av förpackningar (2018:1462) och returpapper (2018:1463). Målet är att underlätta för hushållen att källsortera förpackningar och därmed minska den totala miljöbelastningen från dessa. Detta ska uppfyllas genom krav på insamling av förpackningsavfall från bostadsfastighet och krav på tillstånd för att driva ett insamlingssystem för förpackningsavfall från hushåll. De förpackningsslag som omfattas är papp, papper, kartong, wellpapp, plast, glas och metall samt skrymmande sällanförpackningar.

Ursprungligen skulle förordningarna ha trätt ikraft vid årsskiftet 20/21, men i somras meddelade regeringen att det skulle senareläggas.

Förordningen om förändringar av förordningen för producentansvar för förpackningsmaterial som kom den 1 oktober 2020 innebär att Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) kan fortsätta att samla in förpackningsavfall vid återvinningsstationer, och de kommuner som redan samlar in

förpackningsavfall genom sina befintliga system, kan fortsätta göra det utan uppdrag från producenterna, åtminstone till och med 2022.

Systemet för insamling av tidningar och förpackningar finansieras av förpackningsavgifter som producenterna, det vill säga företag som importerar varor, fyller en förpackning och säljer en vara, betalar. Enligt förordningarna ska den som återvinner sina förpackningar och tidningar, inte betala något extra för insamling, transport eller återvinning då förpackningsavgiften ska täcka dessa kostnader. Enligt förordningarna krävs det tillstånd av Naturvårdsverket för att samla in förpacknings- och returpappersavfall från hushåll från och med den 1 januari 2023. I samband med dessa nya regler kommer producenter av förpackningar och returpapper också vara tvungna att bekosta ett nytt insamlingssystem d.v.s. att tillhandahålla eller ansluta sig till ett tillståndspliktigt insamlingssystem ("TIS"). För att få ansöka om att bli ett TIS ska förpackningarna tas emot kostnadsfritt. Systemet ska dessutom vara lämpligt ur insamlingsynpunkt och rikstäckande. Dessa tillståndspliktiga insamlingssystem kommer behöva inneha tillstånd för att utföra sin verksamhet. Villkor och bestämmelser kring detta finns i såväl förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar som förordning (2018:1463) om producentansvar för returpapper.

Förordningen om förpackningar och returpapper innebär i dagsläget att det inte finns lagstöd för en enskild kommun att själv överta insamlingsansvaret. Kommuner har att alltid förhålla sig till legalitetsprincipen vilken innebär att kommunens engagemang/åtgärder måste ha stöd i rättsordningen. Vare sig nämnda förordningar, miljöbalken eller avfallsförordningen ger kommunen rättsligt stöd att överta uppdraget att samla in detta material. Eftersom bestämmelserna dessutom reglerar vem som ska ansvara för denna verksamhet, det vill säga producenterna, så kan kommunen inte med stöd av den allmänna kommunala kompetensen i kommunallagen åberopa en rätt att samla in förpackningsavfall eller returpapper utan uppdrag från någon som har ett tillståndspliktigt insamlingssystem.

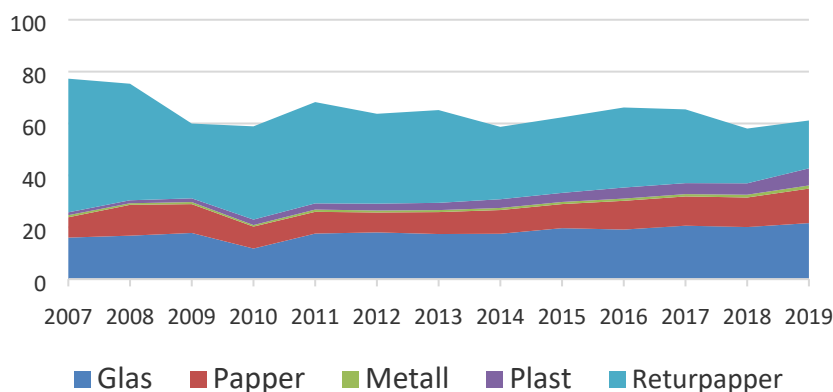
För returpapper råder oklarheter då regeringen i april 2020, meddelade att producentansvaret för returpapper ska upphöra, ansvaret kan komma att tillfalla Sveriges kommuner på sikt, remisstid för frågan pågår under hösten 2020. Dock innebär förordningen om returpapper i dagsläget samma krav på TIS, vilket innebär, för att få söka tillstånd för att samla in returpapper, ska sökande uppfylla ett rikstäckande, kostnadsfritt och lämpligt insamlingssystem.

Kostnaderna för insamlingen av förpackningar och returpapper ska enligt förordningarna bäras av producenterna till fullo. Vare sig enskilda eller kommunen ska belastas med kostnader för detta. Eftersom kommunens möjligheter för engagemang i framtiden förmodas bestå av uppdragsavtal

måste kommunen se till att de får full kostnadstäckning för sina åtaganden eftersom det annars skulle vara fråga om ett otillåtet nyttjande av kommunala skattemedel genom ett otillåtet stöd till den som driver insamlingsystemet.

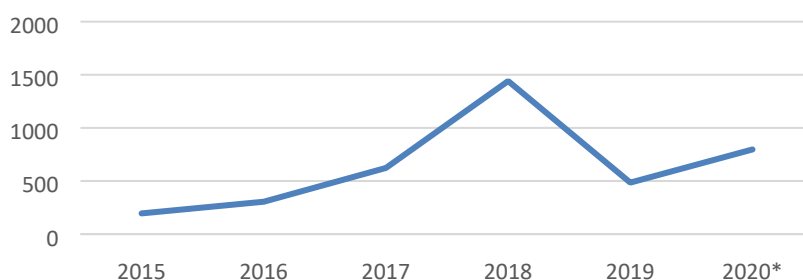
Någon möjlighet för kommunen att täcka sina kostnader genom avgifter till avfallskollektivet finns inte enligt miljölagstiftningen och skulle dessutom stå i strid med den uttalade ambitionen att producenterna ska ha det fulla kostnadsansvaret. Eftersom insamlingen av förpackningarna sker enligt producentansvaret är det inte möjligt för kommunen att överta ansvar för insamlingen och finansiera det med skattemedel eller via avfallstaxan. FTI AB som är verksamhetsutövare ansvarar även för städningen kring återvinningsstationerna.

Insamlade material vid ÅVS i Tyresö 2007 -2019

Insamlade materialslag 2007-2019, uppgift från FTI AB

Antal klagomål på ÅVS:er i Tyresö 2015 -2020*

**Antal klagomål 2015 till och med september 2020. Uppgift från FTI AB*

Nuvarande avtal med FTI AB

Tyresö kommun har sedan 2012 ett samverkansavtal med FTI AB, som reglerar frågor så som markupplåtelse, tömning och städning av återvinningsstationer. FTI AB, som har ansvar för återvinningsstationerna,

ansvarar för de bygglov och tillstånd som krävs samt att de vid behov städas, att snöröjning sker och att behållare klottersaneras. FTI AB har dessutom ansvarar för att det vid varje åter-vinningsstation finns en informationsskylt med aktuell information om återvinningsstationen. FTI AB ansvarar även för att tömning sker med sådan frekvens att behållarna inte blir överfulla. I de fall brister uppmärksammas avseende exempelvis tömning eller städning kan kommunen göra en anmodan till FTI AB om att vidta åtgärd, som då ska ske inom viss tid. Exempelvis gäller att tömning ska ske inom 1,5 arbetsdag. Om dessa tider inte hålls kan vite utgå för varje dygn som åtgärden försenas. Södertörns miljö- och hälsoskydds-förbund SMOHF är tillsynsmyndighet för ÅVS:er. FTI betalar en årlig tillsyns-avgift för ÅVS:erna i Tyresö kommun. Fungerar inte verksamheten kan detta rapporteras till SMOHF som då får utöva tillsyn.

Företrädare för Tyresö kommun och FTI AB har ett regelbundet och gott samarbete, med samverkansavtalet som grund hålls även årliga samrådsmöten. Vid dessa tillfällen kan respektive part lyfta aktuella frågor avseende exempelvis kommunens kommande detaljplanering som påverkar återvinningsstationer, vilka stationer som har flest klagomål samt vilka förändringar som sker på producentsidan.

Kretsloppscentralen i Petterboda

2018 inleddes en förstudie för utbyggnad av kretsloppscentralen. I maj 2020 genomfördes geotekniska undersökningar av nuvarande markområde som ska ligga till grund för en kostnadsbedömning av utbyggnaden. Utbyggnaden är nödvändig för att förbättra trafikflödet inne på anläggningen, öka kapaciteten och för att ta emot fler fraktioner för att uppfylla EU:s avfallslagstiftning.

Nedskräpning

Nedskräpning är ett av vår tids största samhällsproblem. Skräpet skadar djur och natur, förstör hav och sjöar, gör städerna otrygga och kostar samhället mycket pengar - helt i onödan.

Naturvårdsverket fick tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten genom regeringsuppdraget ”Uppdrag om nedskräpning (M2017/01438/Ke)” uppdraget att föreslå åtgärder och styrmedel för att minska de negativa effekterna på marin miljö till följd av nedskräpning av plastavfall. För att kunna föreslå effektiva styrmedel och åtgärder krävs bland annat kunskap om beteenden och drivkrafter som påverkar nedskräpning av olika produkter och kom därför 2018 ut med en rapport som syftade till att förbättra kunskapen inom detta område.

Studien belyser den nedskräpning av plast, cigarettfimpar, ballonger och ljuslyktor som sker i olika typer av sammanhang och även vilka olika åtgärder

och styrmedel som kan tänkas påverka människors beteende. En viktig slutsats är att människor i allmänhet inte har för avsikt att skräpa ner. Det anses vara dåligt för miljön och människor stör sig på nedskräpning men ändå är det uppenbart att nedskräpning sker. Utifrån det faktum att det alltså tycks finnas ett gap mellan människors attityder och deras faktiska beteende ger litteraturen tre huvudsakliga förklaringar till förekomsten av nedskräpning; sociala normer, bekvämlighet och otydligt ansvar. När människor fattar beslut om nedskräpning väger de mer eller mindre omedvetet fördelar och nackdelar med att göra sig av med skräpet på ett korrekt sätt. Å ena sidan vet människor att det är fel att skräpa ner, vilket bidrar till känslor av skam och skuld när det ändå sker. Å andra sidan kan sociala normer, bekvämlighet och otydligt ansvar göra att människor känner sig mindre skamsna om de trots allt skräpar ner.

Studiens viktigaste slutsats är att om soptunnor saknas/är för långt borta/är överfulla, ökar risken för nedskräpning markant. Detta tyder på att sociala normer (att ha rätt), otydligt ansvar (någon annan städar upp) och bekvämlighet (soptunnor saknas) har stor betydelse för att nedskräpning sker. De vanligaste förklaringarna till att nedskräpning sker är att det inte finns några soptunnor i närheten, att skräpet blåser iväg eller att respondenterna tappar skräpet. Den vanligaste orsaken till att slänga cigarettfimpar på marken är att det inte finns någon askkopp i närheten, följt av att man undviker att slänga cigarettfimpar i soptunnor på grund av brandrisken eller att man inte ville bära med sig fimpen på grund av lukten.

Lokala mål om nedskräpning

I Tyresö kommuns avfallsplan, som förväntas antas under vintern 2020/2021, finns förslag på mål uppsatta kring nedskräpning.

"År 2030 har nedskräpningen minskat i centrala områden, naturområden och längs kusten jämfört med år 2020". Metod:

- *Förbättra förutsättningarna för minskad nedskräpning i kommunen, genom exempelvis fler offentliga papperskorgar.*
- *Införa källsortering på lämpliga offentliga platser.*
- *Se över behovet av förbättrad avfallshantering vid kommunens badplatser för att minimera risken för att marint skräp uppstår.*

I handlingsplanerna kommer åtgärderna att specificeras och berörda enheter kommer att involveras för att diskutera fram lämpliga och rimliga åtgärder. Ett första steg när det kommer till fler papperskorgar och källsortering på offentliga platser är exempelvis att utreda var och hur detta ska genomföras.

Parkenheten kommer inom kort genomföra försök med klotterskyddsfolierade på ett antal utsatta papperskorgar, där möjlighet till att välja design och budskap på skyddsfolien finns.